

VESAK - Chặng đường và giá trị lịch sử

ISSN: 2734-9195 09:05 07/04/2025

Vesak không chỉ là một lễ hội Phật giáo mà đã trở thành một sự kiện mang tính toàn cầu, phản ánh sự hòa nhập của Phật giáo vào thế giới đương đại.

Mở đầu

Đại lễ Vesak là sự kiện trọng đại của Phật giáo, kỷ niệm ba mốc quan trọng trong cuộc đời đức Phật Thích Ca Mâu Ni: Đản sinh, Thành đạo và Nhập Niết-bàn. Đây không chỉ là ngày lễ thiêng liêng đối với hàng triệu tín đồ Phật giáo mà còn thể hiện tư tưởng từ bi, trí tuệ và hòa bình của đạo Phật.

Kinh Tăng Chi Bộ (Anguttara Nikāya) nhấn mạnh: “Có ba điều này, này các Tỷ-kheo, xuất hiện ở đời mang lại lợi ích lớn lao cho chúng sinh, đem lại hạnh phúc, an lạc cho nhiều người, vì lòng từ bi đối với đời, vì lợi ích, vì hạnh phúc của chư Thiên và loài Người. Ba điều ấy là gì? Đó là sự xuất hiện của Như Lai, bậc A-la-hán, Chính Đẳng Giác; sự xuất hiện của Giáo Pháp và sự xuất hiện của Tăng đoàn”.

Không dừng lại ở khuôn khổ tôn giáo, Vesak (*) còn trở thành biểu tượng của tinh thần đoàn kết và hòa hợp giữa các cộng đồng Phật giáo trên thế giới.

Hành trình phát triển của Vesak trải qua nhiều giai đoạn, từ những lễ hội truyền thống tại các quốc gia Nam Á, Đông Á cho đến khi được Liên Hợp Quốc chính thức công nhận là sự kiện quốc tế vào năm 1999.

Năm 2025 đánh dấu lần thứ tư Việt Nam đăng cai tổ chức Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc, sau các kỳ Vesak thành công vào các năm 2008, 2014 và 2019.

Vesak trong dòng chảy lịch sử

1. Nguồn gốc và ý nghĩa của Vesak

1.1. Thời đức Phật tại thế

Vesak được thể hiện rõ từ thời đức Phật Thích Ca Mâu Ni (thế kỷ VI - V TCN), mang ý nghĩa thiêng liêng khi kỷ niệm ba sự kiện trọng đại trong cuộc đời Ngài.

Một là, Đản sinh tại vườn Lâm Tỳ Ni (Lumbini). Hai là, Thành đạo dưới cội bồ đề tại Bồ Đề Đạo Tràng (Bodh Gaya). Ba là, Nhập Niết-bàn tại Câu Thi Na (Kushinagar).

Theo truyền thống Phật giáo Nam truyền, ba sự kiện này đều diễn ra vào ngày Rằm tháng Tư, trong khi Phật giáo Bắc truyền tách biệt các ngày kỷ niệm. Vesak không chỉ là một ngày lễ tưởng niệm mà còn mang tinh thần tri ân đức Phật, nhắc nhở về con đường giác ngộ và giải thoát mà Ngài đã chỉ dạy.

1.2. Liên hệ từ kinh điển

Trong các văn bản kinh điển Phật giáo, Vesak được ghi nhận với nhiều ý nghĩa quan trọng.

Nikāya và A-hàm (Phật giáo Nguyên thủy) ghi chép về những bài giảng của đức Phật trong ngày Vesak, nhấn mạnh sự giác ngộ và giáo pháp Tứ Diệu Đế. Kinh điển Đại thừa (Phật giáo Bắc truyền) đề cập đến Vesak như một biểu tượng của lòng từ bi và trí tuệ, khuyến khích phật tử thực hành bố thí, trì giới, thiền định để hướng đến giác ngộ. Luật tạng (Vinaya) quy định Vesak là ngày đặc biệt để Tăng đoàn tụ họp, thực hành các nghi lễ sám hối và giảng giải giáo pháp.

Như đức Phật dạy trong kinh Pháp Cú (Dhammapada, câu 183): “Không làm các điều ác, thành tựu các hạnh lành, giữ tâm ý trong sạch - Đó là lời dạy của chư Phật”. Hay như kinh Đại Bản (Trường Bộ kinh) ghi lại việc các quốc vương và cư sĩ phật tử tôn kính ngày lễ Vesak bằng cách thực hành bố thí, trì giới và thiền định.

2. Sự phát triển của Vesak qua từng thời kỳ

2.1. Từ thời Ấn Độ cổ đại đến thời kỳ hưng thịnh của Phật giáo

Thời kỳ đức Phật tại thế (thế kỷ VI - V TCN)

Đại lễ mang âm hưởng Vesak ngày đó chủ yếu được tổ chức trong phạm vi các tăng đoàn, gắn liền với nghi lễ tụng kinh, giảng pháp và hành thiền.

Thời kỳ vua A Dục (Ashoka, thế kỷ III TCN)

Đại lễ mang âm hưởng Vesak trở thành một ngày lễ quan trọng của quốc gia, được nhà vua bảo trợ và khuyến khích toàn dân tham gia. A Dụcvương còn gửi các phái đoàn hoàng pháp đến Sri Lanka, Đông Nam Á, làm lan tỏa truyền thống ngày lễ này ra ngoài Ấn Độ.

Thời kỳ Phật giáo phát triển mạnh mẽ (thế kỷ I - V SCN)

Đại lễ dần được tổ chức quy mô hơn với các hình thức rước kiệu, dâng đèn, tụng kinh và bố thí.

2.2. Vesak trong Phật giáo Nam truyền và Bắc truyền

Phật giáo Nam truyền (Theravāda - Nam tông)

Vesak được tổ chức trọng thể tại các quốc gia như Sri Lanka, Myanmar, Thái Lan, Campuchia, Lào. Lễ hội thường kéo dài nhiều ngày với các hoạt động như thắp đèn, phóng sinh, nghe pháp thoại và thiền định.

Phật giáo Bắc truyền (Mahayāna - Bắc tông)

Vesak không chỉ gắn với ngày Rằm tháng Tư mà còn có các ngày lễ riêng biệt cho từng sự kiện (Đản sinh, Thành đạo, Niết-bàn). Các nước như Trung Quốc, Hàn Quốc, Nhật Bản tổ chức Vesak với hình thức rước tượng Phật, nghi thức tắm Phật, lễ hội hoa đăng.

2.3. Sự lan tỏa của Vesak ra thế giới

Sri Lanka: Là quốc gia sớm tiếp nhận Phật giáo từ thời vua A Dục, Vesak ở Sri Lanka được tổ chức quy mô nhất, với hàng triệu Phật tử tham gia.

Đông Nam Á: Vesak phổ biến tại Thái Lan, Myanmar, Campuchia, Lào với các lễ hội truyền thống, nghi thức cầu nguyện quốc thái dân an.

Trung Quốc: Vesak gắn liền với lễ Phật Đản, có nghi thức tắm Phật và tụng kinh.

Tây Tạng: Vesak kết hợp với các lễ hội cầu nguyện, tụng kinh Mật tông và nghi lễ truyền giới.

Nhật Bản: Vesak (Hanamatsuri - Lễ hội Hoa) diễn ra vào ngày 8 tháng 4 với nghi thức tắm Phật bằng nước trà thơm.

3. Vesak và sự công nhận của Liên Hợp Quốc

Hình ảnh được tạo bởi AI

3.1. Liên Hợp Quốc công nhận Vesak là ngày lễ quốc tế

Năm 1999, Đại hội đồng Liên Hợp Quốc chính thức công nhận Vesak là Ngày Quốc tế và khuyến khích các quốc gia thành viên tổ chức lễ hội Vesak nhằm tôn vinh những giá trị hòa bình, từ bi và trí tuệ của Phật giáo.

Lần đầu tiên Vesak được tổ chức tại trụ sở Liên Hợp Quốc (New York) vào năm 2000, mở ra bước ngoặt quan trọng trong việc khẳng định vị thế của Phật giáo trên trường quốc tế.

3.2. Vesak - Từ lễ hội tôn giáo đến biểu tượng hòa bình toàn cầu

Từ một ngày lễ mang tính tôn giáo, Vesak dần trở thành sự kiện có sức ảnh hưởng toàn cầu, được tổ chức tại nhiều quốc gia không theo truyền thống Phật giáo như Mỹ, Úc, châu Âu.

Vesak ngày nay không chỉ gói gọn trong các nghi thức truyền thống mà còn là diễn đàn để thảo luận về hòa bình, phát triển bền vững, môi trường, giáo dục và đạo đức toàn cầu.

3.3. Vesak tại Việt Nam - Hành trình hòa nhập và phát triển

Việt Nam đã ba lần tổ chức thành công Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc vào các năm 2008, 2014, 2019, khẳng định vai trò của Phật giáo Việt Nam trong cộng đồng Phật giáo thế giới.

Từ một lễ hội tôn giáo có nguồn gốc từ thời đức Phật, Vesak đã phát triển mạnh mẽ qua từng thời kỳ lịch sử, lan tỏa khắp thế giới và trở thành biểu tượng của hòa bình, trí tuệ, từ bi. Việc Vesak được Liên Hợp Quốc công nhận là ngày lễ quốc tế càng khẳng định sức ảnh hưởng của tư tưởng Phật giáo trong thế kỷ XXI.

Vesak 2025 tại Việt Nam không chỉ là cơ hội để tiếp nối truyền thống mà còn là dịp để Phật giáo đề xuất những giải pháp mang tính toàn cầu, đóng góp vào sự phát triển của nhân loại.

Vesak trong bối cảnh hiện đại

1. Dấu ấn ba lần Vesak tại Việt Nam (2008, 2014, 2019)

Việt Nam là quốc gia Đông Nam Á duy nhất ba lần đăng cai tổ chức Đại lễ Vesak Liên Hợp Quốc vào các năm 2008, 2014 và 2019, thể hiện vai trò tích cực của Phật giáo Việt Nam trong cộng đồng Phật giáo thế giới.

Năm tổ chức	Chủ đề	Địa điểm	Nội dung và thành tựu
Vesak 2008: Lần đầu tiên Việt Nam đăng cai	Phật giáo và xã hội công bằng, dân chủ, văn minh	Trung tâm Hội nghị Quốc gia, Hà Nội	Lần đầu tiên, Việt Nam tổ chức Vesak với quy mô quốc tế, thu hút hơn 5.000 đại biểu đến từ 74 quốc gia và vùng lãnh thổ.
			Hội thảo tập trung vào các vấn đề phát triển bền vững, bảo vệ môi trường, và hòa bình thế giới dưới góc nhìn Phật giáo.
			Nhấn mạnh vai trò của Phật giáo trong giải quyết các vấn đề toàn cầu.
Vesak 2014 - Gắn kết Phật giáo với phát triển nhân loại	Phật giáo góp phần thực hiện các Mục tiêu Thiên niên kỷ của Liên Hợp Quốc	Chùa Bái Đính, Ninh Bình	Quy mô tổ chức gần 2.000 đại biểu từ 95 quốc gia và vùng lãnh thổ tham dự. Các hội thảo chuyên đề về giáo dục, môi trường, bình đẳng giới, kinh tế Phật giáo. Nêu bật trách nhiệm của Phật giáo trong giải quyết bất bình đẳng xã hội, thúc đẩy hòa bình và phát triển bền vững.

Vesak 2019 - Sự kiện Phật giáo lớn nhất thế giới	Cách tiếp cận của Phật giáo về sự lãnh đạo toàn cầu và trách nhiệm cùng chia sẻ vì xã hội bền vững	Chùa Tam Chúc, Hà Nam	Gần 1.650 đại biểu quốc tế đến từ 112 quốc gia tham dự, đánh dấu Vesak lớn nhất từ trước đến nay.
			Các hội thảo thảo luận về trách nhiệm lãnh đạo, đối thoại liên tôn giáo, trí tuệ nhân tạo, kinh tế số và đạo đức trong thời đại 4.0.
			Nhấn mạnh Phật giáo cần thích ứng với thế kỷ XXI để tiếp tục đóng góp vào sự phát triển nhân loại.

Đóng góp của Vesak Việt Nam vào sự phát triển Phật giáo thế giới

Khẳng định vị thế của Phật giáo Việt Nam trên bản đồ Phật giáo quốc tế.

Kết nối các tầng đoàn, học giả Phật giáo trên toàn thế giới, tạo nền tảng hợp tác quốc tế.

Đưa ra những tuyên bố quan trọng về vai trò của Phật giáo đối với các vấn đề toàn cầu.

2. Vesak trong bối cảnh toàn cầu hóa

2.1. Sự thay đổi trong cách tổ chức Vesak tại các quốc gia

Toàn cầu hóa làm thay đổi cách tổ chức Vesak ở nhiều quốc gia.

Mỹ, châu Âu: Vesak trở thành sự kiện đa văn hóa, không chỉ dành cho Phật tử mà mở rộng ra cộng đồng.

Hàn Quốc, Nhật Bản: Vesak gắn liền với các lễ hội văn hóa, triển lãm nghệ thuật Phật giáo.

Sri Lanka, Thái Lan: Tăng cường các hoạt động từ thiện, bảo vệ môi trường, phản ánh trách nhiệm xã hội của Phật giáo.

2.2. Vesak - Từ lễ hội tôn giáo đến diễn đàn đối thoại toàn cầu

Vesak không còn chỉ là lễ hội Phật giáo mà trở thành diễn đàn đối thoại giữa các tôn giáo, nền văn hóa và triết học.

Các hội nghị Vesak quốc tế thảo luận về kinh tế Phật giáo, quản trị toàn cầu, trí tuệ nhân tạo và đạo đức.

Giáo lý Phật giáo được ứng dụng để giải quyết xung đột, biến đổi khí hậu, công bằng xã hội.

2.3 Vai trò của truyền thông và công nghệ số trong Vesak

Phát trực tuyến Vesak toàn cầu giúp hàng triệu người tham gia mà không cần di chuyển.

Trí tuệ nhân tạo và thực tế ảo (VR) tái hiện lại các sự kiện trọng đại trong đời đức Phật, tạo trải nghiệm Vesak phong phú hơn.

Mạng xã hội giúp truyền bá thông điệp Vesak nhanh chóng, thu hút giới trẻ tham gia.

3. Thách thức đặt ra cho Vesak hiện đại

3.1. Vesak có nguy cơ trở thành sự kiện nghiêng về hình thức

Sự kiện Vesak ngày càng hoành tráng, nhưng có nguy cơ thiên về lễ hội mà thiếu đi chiều sâu triết lý Phật giáo.

Một số nơi tổ chức Vesak mang tính thương mại hóa, làm lu mờ ý nghĩa nguyên thủy.

Cần cân bằng giữa nghi lễ truyền thống và nội dung giáo lý sâu sắc.

Hình ảnh được tạo bởi AI

3.2. Sự suy giảm của Phật giáo truyền thống tại một số khu vực

Tại phương Tây: Nhiều người quan tâm đến thiền định nhưng không gắn bó với Phật giáo như một tôn giáo.

Tại châu Á: Giới trẻ ít quan tâm đến Vesak do ảnh hưởng của lối sống hiện đại.

Cần đổi mới cách tiếp cận Vesak để thu hút thế hệ trẻ, giúp họ hiểu được giá trị cốt lõi của Phật giáo.

3.3. Làm sao để Vesak giữ được bản chất nguyên thủy nhưng phù hợp với thế giới hiện đại?

Ứng dụng công nghệ số nhưng không làm mất đi giá trị tâm linh của Vesak.

Tăng cường giáo dục Phật pháp, giúp người tham gia hiểu rõ Vesak không chỉ là một lễ hội mà còn là cơ hội để quán chiếu bản thân, tu tập theo giáo lý

đức Phật.

Đưa Vesak vào đời sống thực tế: Kết hợp Vesak với các hoạt động thiện nguyện, bảo vệ môi trường, giáo dục đạo đức để lan tỏa tinh thần từ bi, trí tuệ.

Vesak không chỉ là một lễ hội Phật giáo mà đã trở thành một sự kiện mang tính toàn cầu, phản ánh sự hòa nhập của Phật giáo vào thế giới đương đại. Tuy nhiên, Vesak cũng đối diện với nhiều thách thức, đòi hỏi sự đổi mới trong cách tổ chức, truyền bá và giáo dục để giữ được bản chất nguyên thủy nhưng phù hợp với thế giới hiện đại.

Tác giả: **Thường Nguyên** - Tạp chí Nghiên cứu Phật học Số tháng 05/2025

** Từ Vesak được sử dụng trong bài viết, thể hiện tinh thần, ý nghĩa và những giá trị lịch sử không chỉ “gói gọn” trong Lễ Tam Hợp, mà còn được lan tỏa, liên hệ tới từng dấu mốc lịch sử, hay có mối liên kết tới hệ thống kinh điển Phật giáo.*